

Le Midrach utilise souvent l'image d'un Dieu entouré de son conseil d'anges pour juger l'homme.

Le conseil des anges

Tora et Vérité

La forme plurielle "faisons l'homme" (Gen I, 26) a interpellé les maîtres du Midrach. Ils proposent que la création d'Adam ne soit possible qu'après la consultation des anges.

Le Maharal de Prague commente ce Midrach dans son traité intitulé "Les sentiers de l'Eternité".

בראשית רבה, ת.ה.

אמר רבי סימון: בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים: אל יברא, ומהם אומרים: יברא, הדא הוא דכתיב (תהלים פה): חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו.

חסד אומר: יברא, שהוא גומל חסדים. ואמת אומר: אל יברא, שכולו שקרים. צדק אומר: יברא, שהוא עושה צדקות. שלום אומר: אל יברא, דכוליה קטטה. מה עשה הקדוש ברוך הוא? נטל אמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב (דניאל ח): ותשלך אמת ארצה.

אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס אלטיכסייה שלך? תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים פה): אמת מארץ תצמח רבנן אמרי לה בשם ר' חנינא בר אידי ורבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון אמר: מאד הוא אדם, הדא הוא דכתיב: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, והנה טוב אדם ר' הונא רבה של צפורין אמר: עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו, ומתעסקין אלו עם אלו, בראו הקדוש ברוך הוא אמר להן: מה אתם מדיינין, כבר נעשה אדם.

מהר"ל, נתיבות עולם, נתיב התורה פרק ג

המאמר תמוה מאוד, עניין זה שהשליך האמת ארצה, ואף שהשליך האמת ארצה סוף סוף אמר האמת שלא יברא, ואם לא היה רצון הש"י לעשות כדברי האמת, למה שאל האמת. שהרי דברי זה דרשו על נעשה אדם בצלמנו, שהיה נמלך בחסד ואמת צדק ושלוש, ובשביל שאמר האמת דבר הגון ישליך אותו ארץ...

ואמר, מה עשה הקב"ה, השליך אמת ארצה, שנאמר ותשלך אמת ארצה. רוצה לומר שנתן התורה לארץ, כי התורה בפרט הוא תורת אמת יותר מן הכל. לכך נקראת תורת אמת, והנה על ידי התורה שהוא השכל האמיתי יותר מכל חכמה, יש לאדם האמת.

אף כי כל אדם כוזב, מכל מקום יש בעולם צד בחינה של אמת שהוא גדול מאוד שהיא התורה, שאף במלאכים אינו נמצא. ועוד מה שהאדם מוכן אל האמת מצד התורה, הרי יש אמת בארץ, ולכך מצד התורה שהיא האמת יש לאדם הבריאה. ואז אמרו המלאכים למה אתה מבזה תכסיס שלך, פירוש חפץ שלך היא התורה שהיא מעליונים, אתה מבזה אותה להשליך אותה אל הארץ שתהיה בארץ בתחתונים...

ואמר הקב"ה תעלה אמת מן הארץ, כי אין התורה בארץ רק שהאדם שיש בו תורה נחשב בשמים מצד התורה שהיא מן עליונים. ומעתה, לא היה השלוש גם כן מקטרג על האדם, כי מה שאמר השלוש שלא יברא מפני שהאדם מלא קטטות, דבר זה כאשר אין בהם התורה. אבל על ידי התורה, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום, גם אמרו תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

Genèse Raba, 8.5

Dire de Rabbi Simon: quand le Saint-béni-soit-Il s'apprêta à créer le premier homme les anges du service ne furent que factions et clans: "créé le, lançaient les uns !", "ne le crée pas lançaient les autres !" ainsi qu'il est dit (Psaumes. 85.11): "Générosité et vérité se sont approchées, justice et paix se sont embrassées." La Générosité a déclaré: qu'il soit créé, car il pratique la générosité. La vérité a déclaré: qu'il ne soit pas créé, car il est tout entier mensonge. La justice a dit qu'il soit créé car il accomplira des actes de justice. La paix déclara: qu'il ne soit pas créé, car il est tout entier conflit.

Que fit le Saint-béni-soit-Il ? Il se saisit de la vérité et la jeta à terre ce qu'exprime le verset (Daniel 8.12): "il jeta la vérité à terre". Alors les anges de service protestèrent devant le Saint-Béni-Soit-Il: "Maître du monde, comment peut tu humilier ton sceau de vérité ?". Il répondit: "que vérité se lève de terre" comme il est écrit (Psaumes 85): "que la vérité pousse de la terre". Dire des Rabbis au nom de Rabbi Hanina bar Idi, Rabbi Pinhas et Rabbi Helkia au nom de Rabbi Simon: MeAuD (extrêmement) c'est ADaM (l'homme) car il est écrit (Genèse 1.31): "Dieu examina tout ce qu'il avait fait c'était extrêmement (MeAuD) bien" (En hébreu "extrêmement" correspond à l'anagramme de "Homme" ce qui est mis en évidence dans le verset qui qualifie la création de l'Homme d' "extrêmement bien") et voici que "bien" (dont il est précisément question dans ce verset) c'est l'homme.

Rav Houna de Sephoris a dit: alors que les anges débattaient, le Saint-béni-soit-Il, créa l'homme. Puis Il leur dit: "Pourquoi débattre, alors que nous avons fait l'homme".

Maharal de Prague, "Les sentiers de l'Eternité", Sentier de la Tora, Chapitre 3

Ce passage du Midrach (cf. supra) est très étonnant. Cette idée que Dieu jeta la Vérité à terre, et bien qu'elle ait été jetée à terre en fin de compte elle a quand même affirmé que l'Homme ne doit pas être créé et si Dieu n'avait pas voulu tenir compte des paroles de la Vérité pourquoi l'a-t-il consultée ? Car ce commentaire du Midrach porte sur le verset "faisons l'Homme à notre image" c'est-à-dire qu'il soit créé selon les valeurs de la Générosité, de la Vérité, de la Justice et de la Paix et sous prétexte que la Vérité a dit quelque chose de juste elle doit être jetée à terre ?

Le Midrach conclut ainsi: Dieu jeta la Vérité à terre. Cela veut dire qu'il a donné la Vérité à la terre (et non pas comme on pourrait le croire, qu'il aurait simplement supprimé la Vérité). Car la Tora est une loi de Vérité plus que tout, c'est pour cela qu'elle est appelée "Torat emet" (Tora de Vérité) et c'est par la Tora qui est la sagesse intellectuelle véritable que l'Homme accède à la Vérité.

Et même si tout Homme est mensonge, il y a tout de même une perspective de Vérité des plus élevées qui est la Tora et qui ne trouve pas même d'équivalent parmi les anges.

Et du fait que l'Homme est préparé par la Tora dans cette recherche de Vérité, la Vérité est présente sur terre, et c'est pourquoi du point de vue de la Tora l'Homme mérite d'être créé.

Et alors les anges ont dit: "pourquoi méprise ce qui t'appartient en propre ?" c'est-à-dire ton objet c'est la Tora qui vient d'En-Haut, tu la déshonores en la jetant sur terre qui relève de l'En-Bas. Et Dieu répondit alors: "que la Vérité se lève de la terre" car la Tora n'est pas vraiment sur terre mais l'Homme qui possède la Tora participe de l'En-Haut par cette Tora qui en fait partie. A partir de là, la Paix ne peut plus non plus plaider contre la création de l'Homme car tout son plaidoyer était basé sur la violence humaine mais tout ce discours ne vaut que pour l'Homme sans Tora car la Tora ouvre des voies de douceur et de paix ainsi il est dit "Les Sages multiplient la paix dans le monde".